

Pesten in de klas

Leerlingen aanspreken op sociaal gedrag valt niet mee. Toch wordt dat vaak wel verwacht van de mentor. Hoe zou je de omgang met elkaar klassikaal bespreekbaar kunnen maken?

Klas 1b van de vmbo-groenschool in Heerhugowaard (Clusius College) komt langzaam tot bedaren. “Denise, even stil zijn! Hebben jullie last van giecheleritis? Centraal nu”, maant Kees Smit zijn mentorklas. ‘Pesten’ is het onderwerp vandaag. Smit hanteert Leefstijl, een methode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. De vraag is daarbij

steeds: hoe ga je om met elkaar, met je ouders, met docenten en straks met collega’s? De leerlingen hebben hun werkboeken voor zich liggen. “Bo, wat heb jij opgeschreven?” vraagt Smit. Hij bewaart de boeken op school en deelt ze uit bij aanvang van de les. Zo wil hij voorkomen dat de helft vergeet ze mee te nemen. Er staan teksten in, spelletjes,

▲ *Docent Smit loopt door de klas tijdens een invuloefening over pesten*

opdrachten, puzzels en vragen. Er wordt gebruik gemaakt van video’s en stripverhalen. Het boek kan ook basis zijn voor organiseren van kringgesprekken en rollenspelen. Opdracht is bijvoorbeeld, beschrijf wat je zelf hebt meegemaakt met pesten. Een confronterende vraag. Slechts een deel van de klas heeft aan het einde van de les een antwoord ingevuld.

Klimrek

Smit laat een video zien waarin twee mensen vertellen over hoe ze op school werden gepest. “Dit is echt gebeurd”, vertelt hij. Niet zomaar een verhaaltje. Het wordt stil en iedereen volgt gespannen het aangrijpende verhaal. “Ik durf er nu pas over te praten,” zegt een van de oud-leerlingen op de videoband. “Ik had het gevoel dat ik altijd aardig moest blijven.” En, “ja”, zegt ze. “Misschien waren mijn ouders wel te passief.” Halverwege stopt Smit de band. “Het wordt nog erger”, zegt hij. “Dat komt

► *Jongensrij*

► *Meidenhoek*

FOTO'S: TON VAN DEN BORN

Sociaal gedrag

- ✎ Respectvol met elkaar omgaan
- ✎ Handelen naar algemeen geaccepteerde normen en waarden
- ✎ Verschillen in levensbeschouwing en cultuur respecteren
- ✎ In de groep voor eigen standpunt durven uitkomen
- ✎ Rekening houden met de gevoelens en wensen van anderen
- ✎ In de groep steun geven aan iemand met een afwijkend standpunt
- ✎ Verantwoordelijkheid nemen voor te verrichten taken

morgen wel, maar ik wil jullie nu vragen wat je hiervan vindt. Wat valt je op?"

"Niet normaal", reageren ze. "Je kunt er toch niks aan doen". "Je weet niet waarom het gebeurt, maar het gebeurt gewoon", denkt Simon. Vanuit de positie aan de andere kant.

Pesten is dan niet altijd verklaarbaar, maar misschien wel invoelbaar. "Stel je voor dat jij gepest wordt", zegt Smit. "Dat jij daar net als die oud-leerling op

de video ondersteboven in het klimrek wordt gehangen. En dat je na de pauze je klas alweer terug in het lokaal ziet. Loopt er nog een docent voorbij die niets doet en jij hangt daar nog. Hoe voel je je dan?"

Je ziet er misschien net even wat anders uit, gedraagt je wat onzeker of wekt misschien de jaloezie op van je klasgenoten. Het volgende moment moeten ze jou hebben. Niet alleen die ene populaire klasgenoot die het voor-

touw neemt, maar iedereen die zich bij hem aansluit. En dat doen ze ongeveer allemaal, want onder druk van de groep wil je er niet buiten vallen. Dan ben je misschien allang blij dat ze jou niet pesten.

"Dat kan overal gebeuren", zegt Smit. "In de klas, de fabriek, zelfs bij leraren in de teamkamer. Niet hier, maar het kan." Pesten is niet per definitie iets wat alleen met school te maken heeft.

Leefstijl

School is ook een plek waar je met elkaar moet leren omgaan. Een brede ontwikkeling. Leefstijl is dan een methode die aansluitend bij belevingswereld van leerlingen (er zijn behalve voor vmbo ook thema's voor basisschool, havo/vwo en mbo) hun sociaal-emotionele ontwikkeling wil helpen. Niet van APS, zoals Kees Smit oppert, maar 15 jaar geleden ontwikkeld vanuit de Lions Club.

'Indirect hebben emotionele ontwikkeling en betere sociale vaardigheden invloed op de verstandelijke ontwikkeling', zo wordt gesteld op leefstijl.nl. En andersom, kunnen 'emotionele factoren een remmende invloed hebben op de cognitieve ontwikkeling'. Dat geldt ook voor een gebrek aan sociale vaardigheden. Maar sociaal gedrag is waarschijnlijk de belangrijkste doelstelling.

Iedere docent kan de methode op zijn eigen manier gebruiken. Invuloefeningen, rollenspel. En bijvoorbeeld ook meer of minder 'energizers' uitvoeren, groepsspelletjes waarbij, dat is de bedoeling ervan tenminste, vaardigheden als concentreren, luisteren en reproduceren van informatie worden aangeleerd. Meestal wordt Leefstijl ingeroosterd in mentoruren, maar het kan bijvoorbeeld ook bij maatschappijleer.

Training voor docenten die de methode willen gebruiken, wordt verplicht gesteld. Met de eraan verbonden kosten. Verder moet je je realiseren dat voorbereiding van de lessen tijd kost. Bovendien maak je veel los bij leerlingen, waar je aandacht aan moet besteden. Maar allerlei lastige onderwerpen worden zo wel duidelijk, speels en aansprekend aan de orde gesteld. Je krijgt, als het allemaal goed gaat, leerlingen in gesprek met elkaar en ze stellen zich open voor gevoelens van anderen.

Achterafkwartiertje

Dit is maar een van de Leefstijl-onderwerpen. Andere onderwerpen zijn bijvoorbeeld: 'mijn klasgenoten', 'wat doe je als je kwaad bent' of 'vertrouwen in jezelf'.

"Het zijn allemaal dingen over jezelf", vertelt Bo. "Leuk", vinden ook Kicki, Nanda, Nikita en Nicky. En "makkelijk". Iedereen heeft wel zijn eigen invulboek, maar je moet veel samenwerken en soms elkaar interviewen. "Zoals hier", wijzen ze. Bo heeft de antwoorden van een van haar klasgenootjes opgeschreven.

Klas 1b, zes jongens en vijftien meisjes van dertien, veertien jaar, onderbreekt graag een les wiskunde voor leefstijl. Na deze les splitsen ze zich voor praktijkles (sectororiëntatie). Een deel gaat naar bloem en een deel naar dier. Zodra ze weg zijn, vertelt Kees Smit over doel en aanpak. "Pesten vind ik bij uitstek een onderwerp om gezamenlijk te behandelen."

Op de trainingsdag over Leefstijl voor mentoren werd vaak iets uit het boekje Energizers gedaan, speelse activiteiten om aandacht van de groep te

krijgen. "Te vaak, vonden sommigen", aldus Smit. "Daardoor kregen ze wat weerstand tegen de methode."

Maar hij ziet de mogelijkheden wel. Aanleiding was dat sommige collega's moeite bleken te hebben om mentorlessen goed inhoud te geven. "We zochten ook naar een manier om leerlingen te helpen in hun sociaal-emotionele ontwikkeling."

Hij is vorig jaar begonnen met deze methode. Dat bevalt heel goed. "Eigenlijk is er te weinig tijd in het rooster. Het is toch te mooi om in een achterafkwartiertje te doen."

Plagen

Een echt gesprek over pesten komt er in de klas ook niet. "Maar zo'n video – ik heb het programma een paar jaar geleden opgenomen – raakt wel", vervolgt Kees Smit. "Het sluit heel mooi aan op het boek. De angsten zijn voelbaar. Het maakt ook duidelijk dat pesten niet iets is dat ophoudt zodra de bel gaat. Je kan het je hele leven meedragen. Dat wil ik ook bereiken met deze video. Ik wil dat ze toch kunnen

navoelen wat de gevolgen kunnen zijn."

Plagen, dat hebben ze bijna allemaal wel eens gevoeld. Dat je te dik of juist te dun zou zijn, zo vertellen Nanda en Bo. Of dat je een blunder hebt begaan. Maar echt pesten? Nee, zeggen leerlingen, dat komt hier nauwelijks voor.

"Het was voorheen niet dramatisch, maar de sfeer is de laatste jaren beter", vindt Smit. "De leerlingen gaan prettiger met elkaar om en je hoort weinig over pesterijen en ruzies."

Moeilijk te zeggen, erkent Smit, of dat dan komt omdat er zoiets als Leefstijl is die dat bespreekbaar probeert te maken. ∞

Ton van den Born